

Т. О. Ставерська,
к. е. н., доцент, зав. кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
ННІ "Кіберпорт", Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8417-2982>

О. В. Жулякова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
ННІ "Кіберпорт", Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4580-1752>

Г. Г. Лисак,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
ННІ "Кіберпорт", Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5151-9687>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.4.103

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

T. Staverska,
PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Institute Cyberport, State Biotechnological University
O. Zhyliakova,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Institute Cyberport, State Biotechnological University
H. Lysak,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Finance, Banking and Insurance, Institute Cyberport, State Biotechnological University

THE ROLE OF FINANCIAL LITERACY IN ENSURING THE FINANCIAL STABILITY OF THE STATE

В статті зауважено роль фінансової інклюзії як чиннику, що опосередковує вплив фінансової грамотності через розширення доступу осіб до фінансових послуг. Головним припущенням дослідження було те, що фінансова грамотність і фінансова інклюзія здатні разом здатні впливати на рівень фінансової стійкості держав. Проте цей вплив не є ізольованим, а здійснюється одночасно з впливом інших макроекономічних показників. Це припущення було перевірено шляхом проведення кореляційного та регресійного аналізу. Результати кореляційного аналізу показали існування сильного та оберненого кореляційного зв'язку між індексом економічного спаду та показниками ВВП на душу населення й індексом фінансової грамотності. Залежною змінною в регресійному аналізі виступив показник економічного спаду, що обернено характеризує рівень фінансової стійкості. Було встановлено, що статистично значущий вплив на цей показник чинять показники інфляції, непрацюючих кредитів та ВВП на душу населення. Вплив з боку індексу фінансової грамотності мав дещо менший рівень значущості ($p < 0,1$), проте його наявність також свідчить про потенційний зв'язок цього показника із фінансовою стійкістю країн.

Financial literacy concerns not only more effective management of personal finances, but it has the potential to play a key role in ensuring the financial stability of the state as a whole, as it involves effective management of financial funds not only at the individual level but also for the country's recovery in the face of external economic fluctuations. The article aims to assess the impact of financial literacy, financial inclusion and key macroeconomic indicators on the financial stability of countries worldwide. The leading methods in the work were correlation and regression analysis. The work emphasised the critical role of financial literacy in ensuring the financial stability of countries, as financial literacy involves more effective management of individuals' funds to ensure individual and national well-being. Financial inclusion was noted as a factor mediating the impact of financial literacy through expanding individuals' access to financial services. The primary assumption of the study was that financial literacy and financial inclusion can influence countries' level of financial stability together. However, this impact is not isolated; it co-occurs with the effects of other macroeconomic indicators. This assumption was tested by conducting correlation and regression analysis. The correlation analysis showed a strong and inverse correlation between the economic recession index, GDP per capita indicators, and the financial literacy index. The dependent variable in the regression analysis was the economic recession index, which inversely characterises the level of financial stability. It was found that the indicators of inflation, non-performing loans and GDP per capita have a statistically significant impact on this indicator. The effects from the financial literacy index had a slightly lower significance level ($p < 0.1$). Still, its presence also indicates a potential connection of this indicator with the financial stability of countries. The results confirmed the close connection of financial literacy with the financial stability of countries and the possible impact of this indicator on increasing the level of stability to negative economic phenomena. Such findings should help policymakers develop more effective anti-crisis strategies by integrating measures to improve financial education, financial culture, and financial literacy.

Ключові слова: фінансова інклюзія, фінансова грамотність, фінансова культура, управління особистими фінансами, доступність фінансових послуг.

Key words: financial inclusion, financial literacy, financial culture, personal financial management, accessibility of financial services.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Війна в Україні призвела до істотного поглиблення кризових тенденцій у фінансовій сфері. Фінансова грамотність, яка є важливою складовою загальної антикризової стратегії, має стати ефективним засобом стабілізації ситуації, оскільки вона стосується не лише більш ефективного управління особистими фінансами, але й має потенціал відіграти ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності держави в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Важливість фінансової грамотності для різних аспектів стабільності та добробуту держав підкреслювалася в багатьох роботах науковців з різних країн. У дослідженні С. Р. Єйтс було виявлено, що вищим рівнем фінансової грамотності володіють особи, які отримали фінансову освіту, зазвичай, такі люди мають більшу фінансову стабільність [1].

Водночас, у низці наукових розвідок підкреслено, що фінансова грамотність має вагоме значення як на індивідуальному рівні, так і виступає важливим чинни-

ком фінансової стабільності держав. Наприклад, У. Сінгх відзначив, що фінансова грамотність сприяє підвищенню ефективності моніторингу фінансових ресурсів, що, у свою чергу, підвищує економічну безпеку людини. На погляд вчених, саме на таких умовах базується фінансова стабільність економік держав із різним рівнем розвитку [2].

На відміну від попередніх робіт, М. С. Шерраден та Д. Ансонг висловили думку, що покращення фінансової грамотності та фінансової поведінки не зможуть забезпечити фінансову стабільність, особливо для фінансово вразливих домогосподарств. Їх стабільність багато у чому покладається на здатність суспільства формувати державну політику, фінансові послуги та продукти таким чином, щоб це приносило користь найбільш вразливим категоріям населення. В цьому контексті вчені звертаються до концепції фінансових можливостей, які поєднують здатність діяти з можливістю діяти [3].

Дж. Юнго та ін. вдало описали взаємозв'язок між фінансовою інклюзією та фінансовою освітою і грамотністю. Вони зауважили, що програми фінансової інклюзії піддають фінансові установи значному кредитному ризику, тому фінансова грамотність може відігравати важливу роль для пом'якшення таких негативних

ефектів. Проаналізувавши вплив фінансової інклюзії і фінансової грамотності на діяльність банків, вчені встановили, що ці чинники знижують кредитний ризик та підвищують стабільність банків. Зрештою, було зроблено висновок, що індивідуальне фінансове ставлення може віддзеркалюватися на добробуті фінансових установ у цілому [4]. В наступній статті Дж. Юнго та ін. дослідили здатність фінансової грамотності, фінансових інновацій і фінансової інклюзії знизити негативний вплив корупції на кредитний ризик, прибутковість та фінансову стабільність банків. Результати аналізу показали збільшення кредитного ризику внаслідок корупції, що, у свою чергу, знижує прибутковість і стабільність банків. Водночас, фінансова грамотність та інклюзія здатні знизити кредитний ризик, підвищуючи прибутковість і стабільність [5].

Н. Йонкер та А. Коссе дослідили, як фінансова освіта впливає на фінансову грамотність і фінансову інклюзію, а також оцінили взаємозв'язок між фінансовою інклюзією та фінансовою стабільністю. Особливу увагу в їх дослідженні було присвячено визначенню ролі зауважених чинників у контексті посилення загроз стабільності через розвиток Big Tech [6].

І. Катніч та ін. на прикладі Чорногорії довели, що фінансова грамотність стала вирішальним чинником у сприянні економічній стабільності. Вчені зауважили, що фінансова грамотність сприяла збільшенню заощаджень і більш відповідальному використанню кредитів. Її роль у підвищенні стійкості полягає в сприянні довгостроковій фінансовій стабільності, інклюзивному економічному зростанню та скороченню нерівності. Більше того, фінансова грамотність здатна пом'якшити вплив фінансових потрясінь, посилюючи як індивідуальну, так і державну економічну стійкість [7].

Роботи українських науковців також не обходять питання фінансової грамотності стороною, однак більше уваги приділяють теоретичним питанням. Т. Повод розкрила сутність поняття та сучасний стан рівня фінансової грамотності, а також висвітлила джерела підвищення фінансової культури [8].

М. Дубина та А. Тарасенко зауважили, що рівень фінансової грамотності має істотний вплив на розвиток ринку фінансових послуг. Також забезпечення належного рівня фінансової грамотності населення відіграє ключову роль у підтримці фінансової безпеки держави та створенні стабільного базису для розвитку фінансових ринків і фінансової системи в цілому [9; 10].

О. Дудчик та І. Матвійчук провели аналіз визначень поняття "фінансова грамотність" і дослідили концепцію фінансової інклюзії. Крім того, на основі міжнародного досвіду було проаналізовано ключові підходи до підвищення фінансової грамотності населення. Через оцінку поведінки населення України вченими виявлено основні перешкоди, що стримують зростання інвестиційних можливостей, та наведено причини високого рівня недовіри до фінансової системи в цілому [11].

У дослідженні І. Сидор та Т. Сидора була надана оцінка ролі фінансової грамотності для забезпечення фінансової безпеки держави та запропоновано напрями для її підвищення [12]. У свою чергу, А. Тимків охарактеризував роль державної фінансової політики у формуванні інклюзивної економіки. В його статті було

розглянуто основні чинники впливу на інклюзивність, зокрема, роль монетарної, податкової і бюджетної політик [13].

Тенденції фінансової інклюзії в Україні та світі, основні етапи її становлення стали об'єктом дослідження наукової розвідки О. Десятнюк, А. Крисоватого та О. Птащенко. Науковці виявили прогрес у становленні фінансової інклюзії в Україні, про що свідчить розширення доступу до фінансових послуг, проте наголосили на численних невирішених проблемних питаннях. Серед ключових тенденцій фінансової інклюзії вони зауважили підвищення частки електронних платежів, розвиток макрофінансових установ, міжнародне співробітництво та курс на підвищення фінансової грамотності [14].

Проведений огляд доводить, що в сучасних умовах господарювання на тлі поглиблення кризових тенденцій у сфері фінансів і частих фінансових потрясінь питання забезпечення належного рівня фінансової грамотності набувають дедалі більшої уваги. Переважна більшість дослідників розділяють думку, що фінансова грамотність сприяє підвищенню фінансової безпеки, стабільності та добробуту. Водночас, особливо в українському науковому полі, бракує емпіричних досліджень, які би кількісно оцінювали вплив фінансової грамотності на фінансову стійкість держав. Дана робота прагне заповнити цю прогалину через оцінку впливу фінансової грамотності, фінансової інклюзії та ключових макроекономічних показників на фінансову стійкість держави на основі кореляційно-регресійного аналізу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є оцінка впливу фінансової грамотності, фінансової інклюзії та ключових макроекономічних показників на фінансову стійкість держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для більш глибокого розуміння ролі фінансової грамотності в забезпеченні фінансової стабільності варто зупинитися на основних підходах до визначення досліджуваної концепції. Розкриті у науковій літературі підходи можна розділити на "вузький" та "широкий". Згідно з "вузьким" підходом, фінансова грамотність є певним набором знань і навичок, які характеризують вміння індивіда розпоряджатися своїми коштами, мінімізуючи ризики та максимізуючи вигоди. "Широкий" підхід визначає фінансову грамотність як обсяг знань, яким володіють усі члени спільноти незалежно від отриманої освіти, що допомагає розуміти сутність фінансових відносин та особисте місце у фінансовій системі включно з участю у відновленні країни, яка передбачає відповідальну сплату податків, користування кредитними коштами, депозити, інвестиції тощо [10]. В контексті даної статті варто спиратися на останній підхід, адже він розкриває вплив фінансової грамотності не лише на індивідуальний добробут, але і на стабільність держави. Також фінансову грамотність розглядають як важливий елемент культури фінансових стосунків, що полягає у добровільному пошуку оптимальних рішень у процесі реалізації фінансових взаємин. У цьому контексті фінансова грамотність поєднує установки, знан-

Таблиця 1. Дані по країнах для проведення кореляційно-регресійного аналізу

Countries	Inflation, 2023	Government debt, 2022	Fiscal balance, percent of GDP, 2022	Foreign Direct Investment, percent of GDP, 2023	Investment as percent of GDP by country: the latest data	Regulatory capital to risk-weighted assets, 2020	Non-performing loans, 2022	GDP Per Capita (\$)	F.Literacy (%)	Percent people with bank accounts, 2021	ATMs per 100,000 adults, 2021	Economic decline index, 2024
Nigeria	24,7	22,85	-5,4	0,52	38,56	15,05	4,01	2366	26	45,14	16,15	8,9
Ukraine	12,8	78,5	-15,6	2,69	16,62	21,98	38,1	2880	40	83,56	91,24	8
Turkey	53,9	30,8	-2,38	0,96	29,72	18,74	1,98	11527	24	73,37	80,37	7,5
Colombia	11,7	64,6	-6,49	4,72	17,11	19,94	2,47	6894	32	55,94	40,02	6,3
Uganda	5,4	49,6	-7,4	5,86	18,18	22,15	5,1	671	34	36,56	3,7	6,3
Armenia	2	49,2	-2,23	2,4	20,85	16,93	2,4	4292	18	52,25	67,12	6,1
Brazil	4,6	71,68	-4,57	2,95	17,62	16,84	2,64	10693	35	83,56	94,47	6,1
Ghana	38,1	92,69	-11,8	1,73	12,36	19,83	14,8	1865	32	39,2	11,37	6
India	5,6	81,68	-9,2	0,79	30,79	15,59	4,81	2309	24	77,3	21,44	5,9
Moldova	13,4	34,5	-3,3	2,52	20,39	27,07	6,44	2449	27	64,25	53,16	5,9
Albania	4,8	64,47	-3,66	7,03	22,39	18,32	4,79	5604	14	44,17	35,26	5,8
Greece	3,5	172,7	-2,5	2,09	12,97	16,66	8,17	22517	45	94,88	64,05	5,5
Croatia	7,9	67,8	0,1	3,55	20,06	24,91	4,33	15449	44	91,8	140,7	5,4
Cyprus	3,5	85,6	2,7	-27,8	19,1	20,27	7,66	21992	35	93,13	39,29	5,1
Italy	5,6	140,5	-8,6	1,47	20,7	19,29	2,8	37349	37	97,29	88,47	5,1
Georgia	2,5	40,7	-3	5,82	20,56	17,59	1,51	4362	30	70,47	95,39	5
Mauritius	7,1	81,2	-6,1	5,28	24,05	19,71	4,92	11197	39	89,96	42,52	4,7
Kazakhstan	14,7	23,52	0,11	2,03	23,57	25,25	3,36	10267	40	81,11	92,46	4,6
Czechia	10,7	44,17	-3,17	2,49	26,26	22,11	1,46	25910	58	94,94	59,01	4,5
Hungary	17,1	74,1	-6,2	-35,4	25,25	18,31	3,79	17845	54	88,22	59,22	4,5
Peru	6,5	33,88	-1,71	1,46	22,99	15,59	4,12	7589	28	56,26	117,24	4,3
Spain	3,5	111,6	-4,7	2,13	19,76	16,98	3,06	33889	49	98,3	96,54	4,2
Bulgaria	9,4	22,6	-2,9	4,34	17,41	22,74	4,53	9784	35	83,97	89,18	4,1
Chile	7,6	37,98	1,36	6,48	24,24	14,67	1,67	15610	41	87,06	48,79	4,1
Philippines	6	60,93	-7,3	2,03	23,53	16,33	3,13	3290	25	45,98	29,37	4,1
Portugal	4,3	112,4	-0,3	3,38	19,01	18,11	3,62	25459	26	92,65	162,87	4
Romania	10,4	47,5	-6,3	2,4	32,48	25,14	2,65	13698	22	69,12	62,72	4
Indonesia	3,7	40,14	-2,35	1,61	29,75	23,81	2,15	4260	32	50,51	48,09	3,8
Slovakia	10,5	57,7	-1,7	-0,25	19,65	19,67	1,86	25292	48	95,62	62,83	3,8
Uruguay	5,9	67,08	-3,39	-0,56	16,41	17,68	1,39	19282	45	74,13	276,29	3,8
Saudi Arabia	2,3	23,93	2,53	1,15	27,78	20,34	1,8	22155	31	74,32	62,04	3,7
Latvia	8,9	41,8	-4,4	3,45	25,83	26,82	2,29	20255	48	96,62	57,87	3,6
Poland	11,5	49,2	-3,4	3,89	16,16	19,78	2,43	17155	42	95,72	66,82	3,3
Thailand	1,2	60,95	-5,6	0,6	23,21	19,75	2,84	7470	27	94,15	108,14	3,3
Estonia	9,2	18,5	-1	12,6	25,15	26,53	0,8	25095	54	99,38	62,61	3,2
Panama	1,5	58,04	-3,98	2,79	40,3	15,71	2,53	17043	27	44,97	72,71	3,2
Malaysia	2,5	60,3	-5,6	1,98	20,5	18,87	1,72	12601	36	88,17	54,28	3,1
Malta	5,1	51,6	-5,5	99,73	17,32	21,66	3,5	36437	44	96,45	45,44	3,1
Slovenia	7,4	72,5	-3	1,67	18,87	18,29	1,75	29172	44	99,05	79,78	2,9
Finland	6,3	73,5	-0,4	-0,49	22,36	19,98	1,35	54975	63	99,53	36,75	2,8
Netherlands	3,8	50,1	-0,1	-27,6	18,42	22,77	1,61	58184	66	99,73	33,2	1,7
Israel	4,2	60,49	-1,77	2,96	22,07	14,44	0,71	45855	68	92,93	131,46	1,5
Austria	7,8	78,4	-3,3	-0,13	24,77	19,16	1,99	62765	53	99,95	168,71	1,4
Ireland	6,3	44,4	-4,6	-22,9	21,36	25,47	1,61	83815	55	99,66	44,91	1,4
Australia	5,6	50,26	-1,4	1,9	24,22	17,56	0,72	62765	64	99,32	123,59	1,3
Canada	3,9	107,37	-3,6	2,23	22,93	16,1	0,34	51015	68	99,63	212,44	1,3
Switzerland	2,1	36,92	1,19	-5,15	24,86	19,69	0,69	90710	57	99,49	91,65	1,3
Norway	5,5	36,5	25,56	1,79	23,3	24,8	0,27	85553	71	99,48	27,15	1,1
Denmark	3,3	29,8	3,3	1,67	21,12	23,29	1,07	66946	71	100	41,03	0,7

Джерело: сформовано авторами на основі даних [16, 17].

ня та навички. При цьому установки є основою фінансової грамотності та визначають фінансову культуру [15].

Ключовим припущенням дослідження є те, що фінансова грамотність і фінансова інклюзія можуть впливати на фінансову стійкість держав. Фінансова грамотність впливає на стабільність завдяки більш ефективному використанню коштів (деPOSITНИХ, кредитНИХ

коштів, заощаджень, інвестицій тощо). Фінансова інклюзія, у свою чергу, може опосередковувати цей вплив, розширюючи коло осіб із доступом до банківських послуг. Водночас, ці чинники діють не ізольовано, а разом з іншими макроекономічними показниками. Для оцінки одночасного впливу усієї вибірки показників на фінансову стабільність було використано кореляційно-регресійний аналіз.

Таблиця 2. Результати кореляційного аналізу

	Інфляція	Державний борг	Фіскальний баланс, відсоток ВВП	Прямі іноземні інвестиції, відсоток ВВП	Інвестиції у відсотках ВВП по країнах	Регулятивний капітал до активів, зважених за ризиком	Непрацюючі кредити	ВВП на душу населення	Індекс фінансової грамотності	Відсоток людей з банківськими рахунками	Банкомати на 100 000 дорослих	Індекс економічного спаду
Інфляція	1,00											
Державний борг	-0,15	1,00										
Фіскальний баланс, відсоток ВВП	-0,20	-0,29	1,00									
Прямі іноземні інвестиції, відсоток ВВП	-0,05	-0,08	-0,09	1,00								
Інвестиції у відсотках ВВП по країнах	0,10	-0,38	0,07	-0,09	1,00							
Регулятивний капітал до активів, зважених за ризиком	0,05	-0,37	0,20	0,03	-0,09	1,00						
Непрацюючі кредити	0,22	0,23	-0,46	-0,00	-0,27	0,07	1,00					
ВВП на душу населення	-0,26	0,01	0,52	-0,10	-0,05	0,15	-0,32	1,00				
Індекс фінансової грамотності	-0,20	0,02	0,41	-0,11	-0,18	0,18	-0,20	0,80	1,00			
Відсоток людей з банківськими рахунками	-0,25	0,20	0,31	-0,03	-0,24	0,19	-0,17	0,65	0,71	1,00		
Банкомати на 100 000 дорослих	-0,16	0,22	-0,00	-0,01	-0,14	-0,23	-0,10	0,15	0,18	0,28	1,00	
Індекс економічного спаду	0,48	0,17	-0,47	0,03	0,02	-0,14	0,50	-0,79	-0,70	-0,58	-0,25	1,00

Джерело: обчислено авторами на основі даних [16; 17].

Для проведення кореляційно-регресійного аналізу використано ключові макроекономічні показники, показники фінансової стабільності, фінансової інклюзії, а також інтегральний показник, що характеризує фінансову стійкість країни. До показників фінансової стабільності включено: рівень інфляції, рівень інвестицій, відношення державного боргу до валового внутрішнього продукту (далі ВВП), відношення бюджетного дефіциту до ВВП, частка проблемних кредитів, обсяг іноземних інвестицій, стабільність банківської системи [16]. Фінансову грамотність в роботі характеризує такий показник як "індекс фінансової грамотності" [17]. Для характеристики рівня фінансової інклюзії було використано такий показник як відсоток людей з банківськими рахунками та банкомати на 100 000 дорослих [16]. Для характеристики загального рівня фінансової стійкості було використано індекс економічного спаду — цей індикатор обернено характеризує фінансову стійкість держав, відповідно, його зростання вказує на зниження фінансової стійкості [16].

Таблиця 1 містить дані, на основі яких були отримані результати кореляційного аналізу між показниками фінансової грамотності, фінансової інклюзії, макроекономічними показниками фінансової стабільності та індексом економічного спаду для 49 країн світу включно з Україною (Таблиця 2). Вибірку країн сформовано згідно з критеріями доступності та повноти даних для аналізу.

Результати кореляційного аналізу засвідчили існування сильного й оберненого кореляційного зв'язку між

Таблиця 3. Результати регресійного аналізу

	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%
Вільний член	5,6492	0,7272	7,7687	0,0000	4,1817	7,1167
Інфляція	0,0528	0,0160	3,3053	0,0019	0,0206	0,0851
Фіскальний баланс, відсоток до ВВП	0,0159	0,0317	0,5020	0,6183	-0,0481	0,0799
Непрацюючі кредити	0,0880	0,0284	3,1018	0,0034	0,0308	0,1453
ВВП на душу населення	0,0000	0,0000	-3,3683	0,0016	-0,0001	0,0000
Індекс фінансової грамотності	-0,0314	0,0170	-1,8492	0,0715	-0,0657	0,0029
Відсоток людей з банківськими рахунками	-0,0010	0,0101	-0,1038	0,9179	-0,0214	0,0193

Джерело: обчислено авторами на основі даних [16; 17].

індексом економічного спаду і показниками ВВП на душу населення та індексом фінансової грамотності. Помірний та обернений зв'язок індекс економічного спаду продемонстрував із показником фінансового балансу, помірний та прямий зв'язок — із інфляцією та непрацюючими кредитами. Інші показники не показали статистично значущого зв'язку із індексом економічного спаду, тож їх було виключено з подальшого аналізу.

Наступний етап роботи передбачав проведення регресійного аналізу за методом лінійної регресії, у якому індекс економічного спаду виступав залежною змінною. Коефіцієнт кореляції для моделі становив 0,87813, що вказує на сильний кореляційний зв'язок між показниками, включеними до моделі. Коефіцієнт детермінації показав, що модель має здатність пояснити до 73,8% варіації у залежному показнику. Результати регресійного аналізу наведені в Таблиці 3.

Результати регресійного аналізу показали, що статистично значущий вплив на залежний показник ($p < 0,05$) спостерігався з боку показників інфляції, непрацюючих кредитів та ВВП на душу населення. Індекс фінансової грамотності має статистично значущий вплив на рівні $p < 0,1$, що з меншою впевненістю може свідчити про потенційний зв'язок цього показника із залежною змінною.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отримані в процесі дослідження результати показали, що фінансова стійкість держав знаходиться у тісному взаємозв'язку із показниками ВВП на душу населення, індексом фінансової грамотності та часткою населення, яка володіє банківським рахунком як показником фінансової інклюзії. Про це свідчить сильна обернена кореляція цих показників із індексом економічного спаду. Також було виявлено помірну обернену кореляцію показника економічного спаду із фінансовим балансом, що акцентує увагу на важливості бюджетної дисципліни, а також помірну пряму кореляцію із показниками інфляції та непрацюючих кредитів. Це свідчить про те, що ці проблеми у фінансовому секторі є ключовими ризиками для забезпечення фінансової стабільності.

Результати регресійного аналізу підтвердили значний вплив інфляції, непрацюючих кредитів та ВВП на душу населення на фінансову стабільність. Індекс фінансової грамотності, хоча і мав дещо менш виражений вплив, також може бути важливим чинником впливу на фінансову стабільність. Це підтверджує важливість фінансової освіти, фінансової культури та фінансової грамотності як невід'ємних елементів загальних антикризових стратегій держави. Подальші напрями досліджень можуть стосуватися розробки пропозицій з інтеграції аспектів фінансової освіти, фінансової культури та фінансової грамотності у загальні антикризові стратегії держави.

Література:

1. Yates S. R. From financial education to financial literacy to financial stability: Evidence of national and regional connections. *Journal of Personal Finance*. 2019. Vol. 18. No. 2. P. 51—59. URL: <https://www.proquest.com/docview/2299469822> (дата звернення: 02.02.2025).

2. Singh U. Financial literacy and financial stability are two aspects of efficient economy. *Journal of Finance, Accounting and Management*. 2014. Vol. 5. No. 2. P. 59. URL: <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:155059968> (дата звернення: 02.02.2025).

3. Sherraden M. S., Ansong D. Financial literacy to financial capability: Building financial stability and security. *International handbook of financial literacy*. Singapore: Springer, 2016. P. 83—96. URL: https://doi.org/10.1007/978-981-10-0360-8_7 (дата звернення: 02.02.2025).

4. Jungo J., Madaleno M., Botelho A. Financial literacy and financial inclusion effects on stability and competitiveness indicators in the banking sector: Cross country evidence for Africa and the world. *Global Economy Journal*. 2021. Vol. 21. No. 2. Article 2150009. URL: <https://doi.org/10.1142/S2194565921500093> (дата звернення: 02.02.2025).

5. Jungo J., Madaleno M., Botelho A. Financial literacy, financial innovation, and financial inclusion as mitigating factors of the adverse effect of corruption on banking stability indicators. *Journal of the Knowledge Economy*. 2024. Vol. 15. No. 2. P. 8842—8873. URL: <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01442-2> (дата звернення: 02.02.2025).

6. Jonker N., Kosse A. The interplay of financial education, financial inclusion and financial stability and the role of Big Tech. *Contemporary Economic Policy*. 2022. Vol. 40. No. 4. P. 612—635. URL: <https://doi.org/10.1111/coep.12578> (дата звернення: 02.02.2025).

7. Understanding the Role of Financial Literacy in Enhancing Economic Stability and Resilience in Montenegro: A Data-Driven Approach / I. Katnic et al. *Sustainability*. 2024. Vol. 16. No. 24. Article 11065. URL: <https://doi.org/10.3390/su162411065> (дата звернення: 02.02.2025).

8. Повод Т. Фінансова грамотність населення як пріоритетна умова успішного розвитку держави. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. № 9. С. 84—90. URL: <https://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/7646> (дата звернення: 02.02.2025).

9. Дубина М. В., Тарасенко А. В. Роль фінансової грамотності у розвитку фінансових установ в Україні. *Фінансове та інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки бізнесу в умовах воєнної економіки та повоєнного відновлення: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 22—23 листопада 2023 р. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова*, 2023. С. 50—53. URL: <https://surl.li/zfrdfe> (дата звернення: 02.02.2025).

10. Тарасенко А. Особливості підвищення фінансової грамотності домогосподарств у сфері електронних фінансових послуг. *Розвиток підприємництва як фактор зростання національної економіки: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 22 листопада 2023 р. Київ: ІВЦ Видавництво "Політехніка"*, 2023. С. 134—135. URL: <https://conf-keip.kpi.ua/article/view/294563> (дата звернення: 02.02.2025).

11. Дудчик О. Ю., Матвійчук І. О. Фінансова грамотність населення: теоретичні аспекти, проблеми і перспективи поліпшення в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 31. С. 631—636. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/3660> (дата звернення: 02.02.2025).

12. Сидор І. П., Сидор Т. І. Фінансова безпека країни через призму фінансової грамотності громадян. Світ фінансів. 2024. № 4 (81). С. 60—74. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/53172> (дата звернення: 02.02.2025).

13. Тимків А. О. Роль фінансової політики держави у становленні інклюзивної економіки. Інклюзивна економіка. 2023. № 2. С. 32—39. URL: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.2-5 (дата звернення: 02.02.2025).

14. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. Світ фінансів. 2023. № 3. С. 21—34. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/50052> (дата звернення: 02.02.2025).

15. Ставерська Т. О., Жиликова О. В., Лисак Г. Г. Теоретичне обґрунтування складових культури фінансових стосунків. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. Т. 7. № 2. С. 323—229. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-2-39> (дата звернення: 02.02.2025).

16. GDP per capita, PPP — country rankings. The Global Economy. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/GDP_per_capita_PPP/ (дата звернення: 02.02.2025).

17. World financial literacy data. GetMoneyRich. URL: <https://getmoneyrich.com/financial-literacy-data/world-data/> (дата звернення: 02.02.2025).

References:

1. Yates, S. R. (2019), "From financial education to financial literacy to financial stability: Evidence of national and regional connections", *Journal of Personal Finance*, [Online], vol. 18, no. (2), pp. 51—59, available at: <https://www.proquest.com/docview/2299469822> (Accessed 2 February 2025).

2. Singh, U. (2014), "Financial literacy and financial stability are two aspects of an efficient economy", *Journal of Finance, Accounting and Management*, [Online], vol. 5, no. 2, pp. 59, available at: <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:155059968> (Accessed 2 February 2025).

3. Sherraden, M. S. and Ansong, D. (2016), "Financial literacy to financial capability: Building financial stability and security", *International Handbook of Financial Literacy*, [Online], pp. 83—96, Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-10-0360-8_7.

4. Jungo, J., Madaleno, M. and Botelho, A. (2021), "Financial literacy and financial inclusion effects on stability and competitiveness indicators in the banking sector: Cross-country evidence for Africa and the world", *Global Economy Journal*, [Online], vol. 21, no. 2, article 2150009. <https://doi.org/10.1142/S2194565921500093>.

5. Jungo, J., Madaleno, M. and Botelho, A. (2024), "Financial literacy, financial innovation, and financial inclusion as mitigating factors of the adverse effect of corruption on banking stability indicators", *Journal of the Knowledge Economy*, [Online], vol. 15, no. 2, pp. 8842—8873. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01442-2>.

6. Jonker, N. and Kosse, A. (2022), "The interplay of financial education, financial inclusion and financial stability and the role of Big Tech", *Contemporary Economic Policy*, vol. 40, no. 4, pp. 612—635. <https://doi.org/10.1111/coep.12578>.

7. Katnic, I., Katnic, M., Orlandic, M., Radunovic, M. and Mugosa, I. (2024), "Understanding the role of financial literacy in enhancing economic stability and resilience in Montenegro: A data-driven approach", *Sustainability*, [Online], vol. 16, no. 24, article 11065. <https://doi.org/10.3390/su162411065>.

8. Povod, T. (2021), "Financial literacy of the population as a priority condition for the successful development of the state", *Tavriyskiy naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika*, [Online], vol. 9, pp. 84—90, available at: <http://hdl.handle.net/123456789/7646> (Accessed 2 February 2025).

9. Dubyna, M. V. and Tarasenko, A. V. (2023), "The role of financial literacy in the development of financial institutions in Ukraine", *Materialy XII Mizhnar. nauk.-prakt. konf. [Proceedings of the XII International Scientific and Practical Conference]*, [Online], Kharkiv National University of Municipal Economy, Kharkiv, Ukraine, pp. 50—53, available at: https://eprints.kname.edu.ua/65706/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D1%81%D0%B8_2023_2-50-53.pdf (Accessed 2 February 2025).

10. Tarasenko, A. (2023), "Features of improving financial literacy of households in the field of electronic financial services", *Materialy XXII Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii [Proceedings of the XXII International Scientific and Practical Conference]*, [Online], Publishing House "Politehnika", Kyiv, Ukraine, pp. 134—135, available at: <https://conf-keip.kpi.ua/article/view/294563> (Accessed 2 February 2025).

11. Dudchuk, O. Y. and Matviichuk, I. O. (2019), "Financial literacy of the population: theoretical aspects, problems and prospects for improvement in Ukraine", *Infrastruktura rynku*, [Online], vol. 31, pp. 631—636, available at: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/3660> (Accessed 2 February 2025).

12. Sidor, I. P. and Sidor, T. I. (2024), "Financial security of the country through the prism of financial literacy of citizens", *Svit finansiv*, vol. 4, no. 81, pp. 60—74, available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/53172> (Accessed 2 February 2025).

13. Tymkiv, A. O. (2023), "Role of state financial policy in the formation of an inclusive economy", *Inklyuzyvna ekonomika*, [Online], vol. 2, pp. 32—39. https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.2-5.

14. Desiatniuk, O., Krysovatiy, A. and Ptashchenko, O. (2023), "Status and trends in the development of financial inclusion in Ukraine", *Svit finansiv*, [Online], vol. 3, pp. 21—34, available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/50052> (Accessed 2 February 2025).

15. Staverska, T. O., Zhyliakova, O. V. and Lysak H. H. (2022), "Theoretical substantiation of the components of the culture of financial relations", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniki*, [Online], vol. 7, No 2, pp. 323—229. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-2-39>.

16. The Global Economy. (2025), "GDP per capita, PPP — country rankings", [Online], available at: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/GDP_per_capita_PPP/ (Accessed 2 February 2025).

17. GetMoneyRich. (2025), "World financial literacy data", [Online], available at: <https://getmoneyrich.com/financial-literacy-data/world-data/> (Accessed 2 February 2025).

Стаття надійшла до редакції 06.02.2025 р.